

Litteraten som ikke kan lese

Av Hans Fredrik Dahl

Affluor
24/9-92

Kirsti Seaver, litteraten fra California som nå opptrer som historiker i Aftenposten på vegne av Vidkun Quislings første hustru Alexandra (gift 1922, skilt 1923), har rett i at jeg overser endel av det hun skrev i sin helside 29. januar. Siden hun nå anklager meg for dette, blir jeg nødt til å si at jeg den gang ikke fant det riktig å legge vekt på de mest usaklige anførsler i hennes artikkel, eller hefte meg i de mest åpenbare forvrengninger av min bok. På en rekke punkter demonstrerte hun nemlig at hun har vanskelig for å lese innenat, eller gjengi på en noenlunde objektiv måte hva andre mener. Jeg konsentrerte meg derfor i mitt første tilsvare om å besvare de punkter der vi etter min mening kan møtes i en debatt om sak.

Men det skulle jeg visst ikke gjort. For hva skriver ikke Seaver i sitt tilsvare nå: «Dahl overser flere av hovedpunktene i min kritikk og konsentrerer seg om å få det til å se ut som han har holdt seg til faglige og saklige vurderinger i alt som angår Quislings ekte-

skap med Alexandra Voronine.»

Setningen er karakteristisk for hennes polemiske stil: Først en helt generell påstand om at jeg ikke legger saklige og faglige vurderinger til grunn, dernest en indignasjon over at jeg likevel later som jeg gjør det. Dobbelte opp av personangrep, altså. Slik kan man få mye ut av lite. En og en halv kulturside i landets største morgenavis, på grunn av én eneste detalj – selvfølgelig en viktig detalj, men likevel: at jeg har sagt om Alexandra Voronine, som var 16 år da hun traff Quisling i Kharkov våren 1922, at hun utstrålte en «moralisk løsakthet» som bragte henne i fare for å skli ned et skråplan, slik den 35-årige Quisling oppfattet situasjonen. Videre at han giftet seg med henne for å redde henne og se henne bevart som et godt menneske, som han sa. Og at han følgelig, da redningsaksjonen var i god gjenge, anså seg berettiget til å skille seg og i stedet inngå ekteskap med Den store kjærligheten han i

mellemtiden hadde truffet, Maria Pasek.

Man skulle tro at det var mulig å diskutere detaljene i denne historien uten å hvirvle opp masse polemisk grums, som lite har å gjøre med saken. Men av en eller annen grunn velger Kirsti Seaver å gjøre nett-opp dette. Jeg er derfor nødt til å korrigere det verste, og holder meg fortsatt til den siste av hennes artikler:

Det er ikke riktig at det eksisterte utførselsforbud for antikviteter fra Sovjetunionen i 1920-årene, slik at Quisling eller Urbye eller andre fra den norske legasjon opptrådte uberettiget eller umoralsk da de tok med seg malerier og møbler hjem.

Det er ikke riktig at jeg neglisjerer de problemer som oppsto for Quisling da han skulle føre to hustruer ut av Ukraina i 1923. Tvert imot sier jeg at han møtte vanskeligheter m.h.t. utreisepapirene, og skildrer hvordan.

Det er ikke riktig at det mangler kildehenvisninger i notene til de punktene hun anfører m.h.t. Arnes utsagn om Asjas og Vidkuns samliv, derunder spørsmålet om de delte soveværelse. Hun må lese noteapparatet litt mer energisk. Det må også være opplagt at broren Arne, som bodde i leiligheten, er en bedre kilde for hvordan de tre disponerte rommene i Erling Skjalgssons gate, enn en venninne av kusinene som kanskje såvidt har vært innom.

Det er ikke riktig at jeg i offentlige debatter om min biografi har trukket meg unna for å klargjøre hvilke kilder jeg bygger på. De debatter jeg har ført (i

Dagbladet med Arne Skouen om Quisling og Nansen; i Klassekampen med Harald Berntsen om NS' rekrutteringsgrunnlag etter 1935, og i samme avis med Lars Borgersrud om pepperoverfallet), har i utpreget grad dreiet seg om kildene – og ikke om insinuasjoner og personangrep som nå. Andre debatter kjenner jeg ikke til.

Det er ikke riktig at den fortolkning jeg gir av Alexandras og Vidkun Quislings ekteskap «til forveksling ligner det som Quislings venner helst legger frem». Den fortolkning jeg gir, er så vidt jeg vet aldri fremført av noen fordi den bygger på kilder som ikke har vært brukt eller kjent. Skal man tillegge Quislings venner i sin alminnelighet en bestemt oppfatning, måtte det være at Vidkun enten ikke var gift med Alexandra eller at ekteskapet var proforma. Jeg har drøftet begge hypoteser og forkastet dem.

Det er fremfor alt ikke riktig at jeg har «beskyldt Alexandra for moralsk løsakthet», eller fremsatt «en alvorlig beskyldning» om dette som et faktisk forhold. Seavers eget sitat fra min bok viser jo at det er Quislings subjektive inntrykk min tekst refererer: «Hun utstrålte (underforstått: mot ham, selvfølgelig) en moralsk løsakthet som han oppfattet som en utglidning.» Det skulle da være mulig å lese dette korrekt?

Men det er riktig at jeg har kalt Kirsti Seaver en partsrepresentant for Alexandra i «flere» saker vedrørende Alexandras memoarer; jeg skulle sagt to saker. Om hun teknisk har opptrådt som vidne, anser

jeg som mindre vesentlig i denne sammenheng.

La meg til slutt si at avkledd alle insinuasjoner og misforståelser vil jeg fullt ut anerkjenne Kirsti Seavers moralske ærend, i hennes egenskap av partsrepresentant, talerør eller defensor for Alexandra Voronine.

Den unge piken som falt for den stive kapteinen fra Norge ble, ulykkeligvis for henne selv, offer for forhold hun umulig kunne overskue. Hun kunne ikke vite at hennes overdådige sminkebruk ble oppfattet (kilde: Lannung s. 162 f.; Vidkun i brev til Arne Quisling 18/11-1922, privat eie, med kraftige ord om dette) som en utstråling av moralsk lettsinn eller løsakthet. Hun kunne ikke vite at Quisling giftet seg med henne av annet enn kjærlighet, og derfor anså seg berettiget til å skille seg etter bare ett år. Hun kunne i det hele tatt ikke gjenomske hans motiver eller tyde hans kompliserte struktur. Alexandras egne memoarer, slik hun fortalte dem til Lars Torekuil i Alle Kvinner i 1975, ånder jo av uskyld i så måte – en betagende, men høyst forklarlig uskyld.

Jeg vil virkelig håpe at Kirsti Seaver – som etter det jeg skjønner står bak den nye engelskspråklige utgivelsen av «Amtmannens døtre», «the first feminist novel in Norway» som den kalles i forlagsreklamen – får anledning til å skrive Alexandras historie, eller hjelpe henne med å få utgitt egne memoarer.

Men jeg vil håpe at det kan skje med større sans for andres bidrag, og noe mer nøyaktighet i gjengivelsen av hva de måtte mene, enn hun har lagt for dagen i denne debatten.